جهش مناطق تجارت خارجی
۳

منطقه آزاد انزلی؛ نبض تجارت
۲

تجارت جهان

شماره: ۲۴۶
پنج‌شنبه ۱۴۰۵/۰۹/۰۵

info@Tejarate.cc
www.Tejarate.cc

سال هفتم
تومان

کیش و عدالت دیجیتال

۲

اختیار محلی برای کیش

وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی با تفویض اختیار برگزاری آزمون‌های جامع تخصصی گردشگری به مناطق آزاد، زمینه برگزاری مستقیم این آزمون‌ها را در جزیره کیش فراهم کرده است. مسئولیت اجرایی این فرآیند در کیش بر عهده معاونت گردشگری سازمان منطقه آزاد کیش قرار گرفته است.

ارس؛ مقصد جدید و جذاب برای سرمایه‌گذاران چینی در صنعت خودرو

۴

سلامت در ارس؛ فراتر از وعده همکاری

توسعه یک منطقه مرزی را نمی‌توان صرفاً با تعداد واحدهای صنعتی، حجم سرمایه‌گذاری یا آمار ورود گردشگران سنجید. کیفیت زندگی ساکنان و دسترسی آنان به خدمات درمانی نیز بخشی از زیرساخت توسعه است؛ معیاری که در جلفا، با توجه به موقعیت جغرافیایی و پراکندگی سکونتگاه‌ها، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند.

در همین چارچوب، نشست معاون فرهنگی، اجتماعی و گردشگری سازمان منطقه آزاد ارس با رئیس شبکه بهداشت و درمان شهرستان جلفا، بار دیگر موضوع توسعه زیرساخت‌های سلامت را به دستور کار همکاری‌های بین‌دستگاهی بازگرداند. در این نشست، معاون فرهنگی، اجتماعی و گردشگری سازمان با اشاره به رویکرد حمایتی مدیرعامل منطقه آزاد ارس، بر تداوم همکاری‌های مشترک و پیگیری نیازهای تجهیزاتی و زیرساختی مراکز درمانی تأکید کرد.

این تأکید در نگاه نخست ممکن است بخشی از تعاملات معمول میان دستگاه‌های اجرایی به نظر برسد، اما مسئله اصلی فراتر از برگزاری نشست و اعلام آمادگی برای همکاری است: آیا این تعاملات می‌توانند به بهبود ملموس دسترسی مردم به خدمات درمانی منجر شوند؟

۳

تراز مثبت مناطق آزاد

ثبت تراز تجاری مثبت در مناطق آزاد، نشانه‌ای از تقویت ظرفیت صادراتی این مناطق است. صادرات در ۱۱ ماهه نخست از ۱۰۸۵ میلیون دلار عبور کرده و در مقابل، واردات بدون احتساب ماشین‌آلات حدود ۱۰۶۱ میلیون دلار بوده است. عملکرد ماکو، قشم، کیش و ارس نیز سهم قابل توجهی در این روند داشته؛ روندی که می‌تواند زمینه‌ساز تقویت نقش مناطق آزاد در تجارت خارجی کشور باشد.

جوهور؛ شتاب سرمایه‌گذاری فرامرزی

منطقه ویژه اقتصادی جوهور – سنگاپور با جذب ۸۸/۸۳ میلیارد رینگیت سرمایه‌گذاری تأییدشده تا ژوئن ۲۰۲۶، به یکی از کانون‌های نوظهور سرمایه‌گذاری منطقه‌ای تبدیل شده است. با اجرای ۴۵ درصد طرح‌ها و ظرفیت ایجاد بیش از ۲۸ هزار شغل، این پروژه در مسیر تقویت پیوندهای صنعتی و تجاری دو کشور قرار دارد. رونمایی از نقشه راه جامع در دسامبر ۲۰۲۶، افق تازه‌ای برای توسعه این همکاری اقتصادی ترسیم می‌کند.

موج کاسپین در قاب رسانه

در بخش سوم از منتخب قسمت دوم برنامه تلویزیونی «موج کاسپین»، ظرفیت‌ها، زیبایی‌ها و توانمندی‌های منطقه آزاد انزلی در قاب شبکه باران به تصویر کشیده می‌شود. تداوم این برنامه، گامی مؤثر در معرفی قابلیت‌های اقتصادی، گردشگری و فرهنگی منطقه و تقویت حضور رسانه‌ای آن است.

موج کاسپین

کیش و عدالت دیجیتال

در جزیره‌ای که بیشتر به خاطر سواحل فیروزه‌ای، مراکز خرید لوکس و معافیت‌های مالیاتی شناخته می‌شود، صد دستگاه رایانه تازه به مدارس دولتی رسیده‌اند. سازمان منطقه آزاد کیش با توزیع این تجهیزات در هفت مدرسه متوسطه دوم و هنرستان، اعلام کرده که قصد دارد شکاف دیجیتال را در جزیره کاهش دهد و «عدالت آموزشی» را یک گام جلو ببرد. این اقدام که در روزهای پایانی آبان و اوایل آذر ۱۴۰۵ عملیاتی شده، بیش از یک خبر محلی ساده است؛ بازتابی از تلاش نهادهای حکومتی در مناطق آزاد برای تبدیل منابع اقتصادی به سرمایه انسانی است.

ابراهیم فرجادی‌زاده، مدیر امور فرهنگی و آموزشی معاونت فرهنگی و اجتماعی سازمان منطقه آزاد کیش، جزئیات را این‌گونه شرح داده است: صد دستگاه رایانه خریداری و به بخش دولتی تحویل داده‌شده تا سایت‌های کامپیوتری مدارس راه‌اندازی یا تجهیز شوند. هنرستان پسرانه خوارزمی ۱۸ دستگاه، هنرستان دخترانه هدف و مدارس متوسطه دوره دوم الغدیر مجموعاً ۱۹ دستگاه، و چهار دبیرستان دیگر الزهرا(س)، فاطمیه، امام خمینی (ره) و آیت‌الله خامنه‌ای (ره) هر کدام ۱۲ دستگاه دریافت کرده‌اند. علاوه بر این، ۱۸ دستگاه قدیمی‌تر از هنرستان هدف پس از بازسازی و به‌روزرسانی به مدارس الغدیر منتقل خواهد شد تا از ظرفیت موجود حداکثر بهره‌برداری شود. بهره‌برداری از سایت‌های جدید از همان روز اعلام آغاز شده و قرار است تا پایان سال تحصیلی جاری به مدارس دیگر نیز گسترش یابد.

این اعداد کوچک به نظر می‌رسند، اما در مقیاس جزیره‌ای با حدود ده هزار دانش‌آموز در بیش از پنجاه واحد آموزشی، معنای مشخصی دارند. کیش سال‌هاست که در حوزه آموزش سرمایه‌گذاری می‌کند. سال گذشته حدود هزار میلیارد ریال به تجهیزات، تسهیلات و بسته‌های حمایتی مدارس و معلمان اختصاص یافته و مدیرعامل سازمان از هدف‌گذاری چهار درصد تولید ناخالص داخلی جزیره برای آموزش سخن گفته است رقمی بالاتر از میانگین ملی. تجهیز رایانه‌ای، ادامه همان مسیر است: از نوسازی فیزیکی کلاس‌ها و سیستم‌های سرمایشی تا هوشمندسازی و حالا دسترسی به سخت‌افزار دیجیتال.

شکاف دیجیتال در ایران پدیده‌ای شناخته‌شده است. مدارس شهری و خصوصی اغلب به لپ‌تاپ، تبلت و اینترنت پرسرعت دسترسی دارند، در حالی که بسیاری از مدارس دولتی، به‌ویژه در مناطق کمتر برخوردار، هنوز با کمبود سخت‌افزار و نرم‌افزار مواجه‌اند. کیش به دلیل موقعیت ویژه اقتصادی‌اش، از بسیاری نقاط کشور جلوتر است، اما حتی اینجا هم مدارس دولتی نمی‌توانند با امکانات مدارس بین‌المللی یا خصوصی جزیره رقابت کنند. توزیع صد رایانه، اگرچه نمادین است، اما می‌تواند برای دانش‌آموزان هنرستان‌ها که مسیر شغلی فنی و مهارتی دارند تفاوت عملی ایجاد کند. یادگیری برنامه‌نویسی پایه، طراحی گرافیک، کار با نرم‌افزارهای اداری یا حتی مهارت‌های مرتبط با گردشگری دیجیتال، بدون دسترسی مستقیم به رایانه دشوار است.

تحلیل این اقدام نیازمند نگاه به دو لایه است. لایه اول، مسئولیت اجتماعی سازمان منطقه آزاد است. مناطق آزاد ایران، از جمله کیش، از معافیت‌های مالیاتی و تسهیلات گمرکی برخوردارند و انتظار می‌رود بخشی از سود حاصل را به توسعه زیرساخت‌های محلی بازگردانند. آموزش یکی از حوزه‌هایی است که هم مشروعیت اجتماعی ایجاد می‌کند و هم نیروی کار ماهر برای اقتصاد گردشگری و خدماتی جزیره تربیت می‌کند. لایه دوم، چالش‌های اجرایی است. رایانه بدون اینترنت پایدار، نرم‌افزار به‌روز، معلمان آموزش‌دیده و برنامه درسی مناسب، به سرعت به دستگاهی بلااستفاده تبدیل می‌شود. تجربه بسیاری از طرح‌های مشابه در کشور نشان می‌دهد که نگهداری، تعمیرات و به‌روزرسانی اغلب نادیده گرفته می‌شود. سازمان کیش با اشاره به بازسازی دستگاه‌های قدیمی، حداقل به این موضوع توجه نشان داده، اما موفقیت بلندمدت بستگی به تداوم بودجه و نظارت دارد.

از منظر گسترده‌تر، این خبر بخشی از روایت بزرگ‌تر آموزش در ایران پس از همه‌گیری کروناست. همه‌گیری شکاف دیجیتال را آشکارتر کرد و بسیاری از خانواده‌ها دریافتند که بدون دسترسی به دستگاه و اینترنت، آموزش از راه دور عملاً ممکن نیست. دولت و نهادهای محلی از آن زمان تلاش‌هایی برای تجهیز مدارس انجام داده‌اند، اما سرعت و مقیاس اغلب ناکافی بوده است. کیش به دلیل منابع نسبتاً بیشتر و جمعیت دانش‌آموزی محدود، می‌تواند آزمایشگاهی برای مدل‌های موفق باشد.

با این حال، عدالت آموزشی فراتر از سخت‌افزار است. دسترسی برابر به معلم خوب، فضای فیزیکی مناسب، تغذیه و حمایت روانی نیز بخش‌های حیاتی معادله‌اند. تمرکز صرف بر رایانه خطر «تکنولوژی‌زدگی» را به همراه دارد این تصور که با خرید دستگاه، مشکل حل می‌شود. فرجادی‌زاده تأکید کرده که این تنها گام نخست است و برنامه تا پایان سال تحصیلی ادامه خواهد داشت. این وعده مهم است، اما تحقق آن نیازمند شفافیت در گزارش‌دهی و ارزیابی تأثیر است: چند دانش‌آموز واقعاً از این سایت‌ها استفاده می‌کنند؟ چه مهارت‌هایی آموخته‌اند؟ آیا شکاف بین مدارس دولتی و خصوصی کاهش یافته است؟

کیش همیشه جایی برای آزمایش بوده است از پروژه‌های گردشگری جاه‌طلبانه تا تلاش برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی. حالا آزمایش کوچک‌تری در جریان است: آیا می‌توان با منابع محدود اما هدفمند، فرصت‌های آموزشی را دموکراتیک‌تر کرد؟ صد رایانه ممکن است در مقیاس ملی ناچیز به نظر برسد، اما برای دانش‌آموزی که برای اولین بار پشت یک رایانه شخصی در مدرسه می‌نشیند تا پروژه‌ای طراحی کند یا کدی بنویسد، می‌تواند نقطه عطف باشد. موفقیت این طرح نه در تعداد دستگاه‌های تحویل شده، بلکه در این است که آیا این دستگاه‌ها به ابزار واقعی یادگیری و تحرک اجتماعی تبدیل می‌شوند یا نه.

در نهایت، این اقدام یادآور این واقعیت است که توسعه پایدار در مناطق آزاد نمی‌تواند صرفاً بر پایه معافیت مالیاتی و گردشگری لوکس بنا شود. نیروی انسانی آموزش‌دیده، به‌ویژه نسلی که با فناوری آشناست، شرط بقای اقتصادی در دنیای رقابتی امروز است. کیش اگر واقعاً بخواهد از یک مقصد تفریحی به قطبی از توسعه انسانی تبدیل شود، باید این گام‌های کوچک را با برنامه‌های بلندمدت‌تر در آموزش معلمان، محتوای دیجیتال بومی و دسترسی برابر به اینترنت همراه کند. صد رایانه شروع خوبی است؛ اما داستان عدالت آموزشی در این جزیره تازه آغاز شده است. ■

اختیار محلی برای کیش

وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی با تفویض اختیار برگزاری آزمون‌های جامع تخصصی گردشگری به مناطق آزاد، زمینه برگزاری مستقیم این آزمون‌ها را در جزیره کیش فراهم کرده است. مسئولیت اجرایی این فرآیند در کیش بر عهده معاونت گردشگری سازمان منطقه آزاد کیش قرار گرفته است.

این تصمیم در چارچوب سیاست گسترده‌تر تمرکززدایی اتخاذ شده که برای نخستین‌بار آزمون جامع فراگیران دوره‌های کوتاه‌مدت تخصصی گردشگری را با مسئولیت کامل مدیران استانی و مناطق آزاد برگزار می‌کند. آزمون روز جمعه ۲۹ آبان ۱۴۰۵ به‌صورت همزمان در ۳۱ استان و مناطق آزاد کیش، قشم و چابهار برگزار می‌شود. بیش از ۵۱۰۰ نفر ثبت‌نام کرده‌اند که نشان‌دهنده تداوم علاقه به آموزش تخصصی حتی در شرایط دشوار صنعت گردشگری است.

تا پیش از این، فرآیندهای ارزیابی و صدور گواهینامه‌های حرفه‌ای عمدتاً متمرکز در تهران بود. اکنون مدیران محلی می‌توانند بر اساس برنامه‌ریزی دفتر مطالعات، آموزش و برنامه‌ریزی گردشگری وزارت، آزمون را اجرا کنند. این تغییر نه‌تنها بوروکراسی را کاهش می‌دهد، بلکه ظرفیت‌های اجرایی و مدیریتی مناطق را فعال‌تر می‌سازد. در کیش، که یکی از مهم‌ترین مقاصد گردشگری کشور محسوب می‌شود، این اختیار می‌تواند به هماهنگی بهتر میان آموزش، نیاز بازار کار محلی و استانداردهای خدمات منجر شود.

از منظر تحلیلی، این گام بخشی از تلاش وزارت برای انتقال امور اجرایی به سطوح پایین‌تر و تمرکززدایی از تصمیم‌گیری‌های سیاست‌گذاری و نظارت است. تجربه‌های پیشین تفویض اختیار در حوزه گردشگری نشان داده که تصمیم‌گیری محلی می‌تواند سرعت عمل را افزایش دهد و پاسخگویی به نیازهای منطقه‌ای را بهبود بخشد. با این حال، موفقیت این مدل به کیفیت نظارت ملی، یکسان‌سازی استانداردها در سراسر کشور و شفافیت فرآیندها بستگی دارد. اگر اجرا به‌درستی انجام شود، می‌تواند به ارتقای کیفیت نیروی انسانی گردشگری و تاب‌آوری بیشتر این صنعت در برابر چالش‌ها کمک کند. کیش با زیرساخت‌های موجود و نقش کلیدی‌اش در گردشگری، می‌تواند آزمایشگاه مناسبی برای سنجش این رویکرد باشد. ■

سوخت سیار در کیش

ناوگان سوخت‌رسان سیار شرکت پیدو (تجارت الکترونیک آیریک پارسیان) فعالیت خود را در جزیره کیش آغاز کرده است. این ناوگان با عرضه بنزین سوپر در دو نقطه مشخص پارکینگ میکاییل در خیابان ایزدی رشید روبه‌روی مجتمع رؤیای کیش در محله مرجان و خیابان منتهی از میدان امیر کبیر به سمت میدان بازار مروارید در محله صدف وارد چرخه خدمات شده است. اقدام با پیگیری سازمان منطقه آزاد کیش و تأکید مدیرعامل آن و پیگیری معاونت اقتصادی و سرمایه‌گذاری صورت گرفته و هدف اعلام‌شده، تسهیل دسترسی کیشوندان به بنزین سوپر و بهبود فرایند تأمین و توزیع سوخت است.

جزیره کیش پیش از این تنها سه جایگاه ثابت سوخت داشت. افزوده‌شدن این دو نقطه سیار شمار محل‌های سوخت‌گیری را به پنج رسانده است. پیدو که خود را نخستین سامانه هوشمند سوخت‌رسانی سیار ایران و از معدود دارندگان این فناوری در جهان معرفی می‌کند، پس از توافقات لازم و ابلاغ ضوابط نظارتی فعالیت خود را در این منطقه آزاد آغاز کرده است.

از منظر تحلیلی، این حرکت را می‌توان نشانه‌ای از تلاش برای افزایش انعطاف‌پذیری شبکه سوخت در جزیره‌ای دانست که وابستگی بالایی به حمل‌ونقل خودرویی دارد و ظرفیت جایگاه‌های ثابت آن محدود است. عرضه مستقیم بنزین سوپر در نقاط پرجمعیت‌تر یا پرترافیک‌تر می‌تواند صف‌ها را کوتاه‌تر کند و دسترسی را برای ساکنان و گردشگران آسان‌تر سازد. با این حال، پرسش‌هایی نیز مطرح است: آیا مشکل اصلی کمبود ظرفیت عرضه است یا ضعف زیرساخت ثابت و برنامه‌ریزی بلندمدت؟ برخی ناظران معتقدند راه‌اندازی واحدهای سیار هرچند تسکین‌بخش است، اما ممکن است توجه را از سرمایه‌گذاری پایدار در توسعه جایگاه‌های ثابت و بهبود زنجیره تأمین دور کند. ایمنی عملیات سیار، نظارت مستمر بر کیفیت سوخت و هماهنگی با شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی نیز از جمله چالش‌هایی است که موفقیت بلندمدت طرح را تعیین خواهد کرد.

در مجموع، ورود پیدو به کیش گام عملیاتی نسبتاً سریعی برای پاسخ به نیاز فوری دسترسی به بنزین سوپر به شمار می‌رود. اینکه این مدل بتواند به الگوی پایدارتری برای جزایر و مناطق گردشگری ایران تبدیل شود یا صرفاً راه‌حلی موقت باقی بماند، به ارزیابی‌های بعدی از تقاضا، رضایت کاربران و تصمیم‌گیری‌های زیرساختی سازمان منطقه آزاد بستگی دارد. ■

ارس؛ مقصد جدید و جذاب برای سرمایه‌گذاران چینی در صنعت خودرو

در یک بعدازظهر پاییزی در حاشیه رود ارس، جایی که مرز ایران و جمهوری آذربایجان به هم می‌رسد و صدای آب خروشان رودخانه با غوغای ماشین‌آلات ساختمانی درهم می‌آمیزد، گروهی از سرمایه‌گذاران چینی پشت میز مذاکره نشسته‌اند. آن‌ها به سازمان منطقه آزاد ارس آمده‌اند تا درباره ورود به یکی از حساس‌ترین صنایع ایران، یعنی خودروسازی و قطعه‌سازی، حرف بزنند. مدیرعامل سازمان، دکتر هادی مقدم‌زاده، روبروی آن‌ها نشسته و با لحنی که ترکیبی از اطمینان و دعوت است، می‌گوید: «ما در کنار سرمایه‌گذاران کشور چین هستیم و امنیت کامل سرمایه‌گذاری در این منطقه را تضمین می‌کنیم.»

این دیدار که گزارش رسمی روابط عمومی منطقه آزاد ارس آن را منتشر کرده، در نگاه اول یک خبر معمولی از سلسله اخبار جذب سرمایه خارجی به نظر می‌رسد. اما وقتی آن را در بستر روابط راهبردی ایران و چین، فشارهای تحریمی، و تلاش تهران برای بازتعریف جایگاه مناطق آزاد در اقتصاد ملی قرار می‌دهیم، تصویر پیچیده‌تری پدیدار می‌شود. ارس، این منطقه مرزی در شمال‌غرب ایران، حالا به آزمایشگاهی تبدیل شده برای آزمودن این پرسش که آیا چین واقعاً حاضر است در قلب یکی از تحریم‌شده‌ترین اقتصادهای جهان، در صنعتی که هم نماد استقلال تکنولوژیک است و هم نقطه ضعف زنجیره تأمین، سرمایه‌گذاری کند؟

منطقه آزاد ارس از سال‌ها پیش به‌عنوان یکی از چهار منطقه آزاد اصلی ایران شناخته می‌شود. موقعیت جغرافیایی آن هم‌جواری با جمهوری آذربایجان، نزدیکی نسبی به بازارهای قفقاز و آسیای مرکزی، و دسترسی به کریدورهای ترانزیتی شمال-جنوب از همان ابتدا نقطه قوتش بوده است. مقدم‌زاده در این دیدار دقیقاً روی همین نقاط دست گذاشت: نیروی کار ماهر و نسبتاً ارزان، انرژی ارزان‌قیمت، معافیت‌های مالیاتی و گمرکی جذاب، و زیرساخت‌هایی که به گفته او «کاملاً فراهم شده است». این فهرست مزیت‌ها برای سرمایه‌گذاران چینی که سال‌هاست در جست‌وجوی پایگاه‌های تولیدی کم‌هزینه در خارج از مرزهای خود هستند، آشنا و جذاب به نظر می‌رسد.

اما جذابیت ارس فقط در فهرست مزیت‌ها خلاصه نمی‌شود. چین در سال‌های اخیر به‌طور سیستماتیک در حال گسترش حضور صنعتی خود در کشورهای درگیر تحریم یا تحت فشار غرب بوده است. از سرمایه‌گذاری در پالایشگاه‌های ونزوئلا گرفته تا پروژه‌های معدنی در آفریقا و مشارکت‌های خودرویی در روسیه پس از جنگ اوکراین، پکن نشان داده که حاضر است ریسک‌های سیاسی را در ازای دسترسی به بازارها و منابع بپذیرد. ایران، با جمعیت بیش از ۸۵ میلیون نفری، نیاز مداوم به نوسازی ناوگان خودرویی، و موقعیت استراتژیک در کریدورهای اوراسیا، برای شرکت‌های چینی که به دنبال دور زدن محدودیت‌های بازارهای غربی هستند، گزینه‌ای منطقی به شمار می‌رود.

صنعت خودرو ایران سال‌هاست که در بن‌بست تکنولوژیک و تحریم گیر کرده است. دو خودروساز بزرگ دولتی ایران‌خودرو و سایپا با وجود حمایت‌های گسترده، نتوانسته‌اند به سطح رقابت‌پذیری جهانی برسند. وابستگی شدید به قطعات وارداتی، به‌ویژه از چین، و فرسودگی خطوط تولید، فضای خالی بزرگی برای سرمایه‌گذاران خارجی ایجاد کرده است. ورود سرمایه‌گذاران چینی به حوزه قطعه‌سازی و مونتاژ در ارس می‌تواند دو پیامد همزمان داشته باشد: از یک سو، انتقال فناوری و افزایش ظرفیت تولید داخلی؛ از سوی دیگر، تعمیق وابستگی زنجیره تأمین ایران به پکن.

مقدم‌زاده در سخنان خود تأکید کرد که سازمان منطقه آزاد ارس از «هیچ‌گونه حمایتی» برای تسهیل حضور سرمایه‌گذاران بخش خودرو و صنایع پیشرفته دریغ نخواهد کرد. این وعده در شرایطی مطرح می‌شود که ایران به‌طور کلی با چالش‌های جدی در زمینه امنیت سرمایه‌گذاری روبه‌روست. نوسانات ارزی، تغییرات ناگهانی مقررات، و ریسک‌های ناشی از تنش‌های ژئوپلیتیک، همواره از عوامل بازدارنده سرمایه‌گذاران خارجی بوده‌اند. تضمین امنیت سرمایه‌گذاری که مدیرعامل ارس به صراحت بیان کرد، در واقع پاسخی مستقیم به همین نگرانی‌هاست. اینکه آیا این تضمین در عمل به قراردادهای بلندمدت و حمایت‌های حقوقی مشخص ترجمه خواهد شد یا نه، هنوز مشخص نیست. اما اعلام رسمی آن در حضور هیئت چینی، نشان‌دهنده اولویت بالای این موضوع برای مقامات منطقه است.

تحلیلگران اقتصادی که روابط ایران و چین را دنبال می‌کنند، این نوع دیدارها را بخشی از الگوی بزرگ‌تری می‌دانند که پس از امضای سند همکاری ۲۵ساله دو کشور در سال ۱۴۰۰ شدت گرفته است. چین در چارچوب ابتکار کمربند و جاده، به دنبال ایجاد شبکه‌ای از پایگاه‌های تولیدی و لجستیکی در غرب آسیاست. ارس، با دسترسی نسبی به بنادر شمالی و کریدورهای ریلی، می‌تواند حلقه‌ای در این شبکه باشد. سرمایه‌گذاری در خودرو و قطعه‌سازی نیز با استراتژی چین برای صادرات ظرفیت مازاد صنعتی خود هم‌خوانی دارد؛ ظرفیتی که پس از اشباع بازار داخلی چین، به دنبال مقاصد جدید می‌گردد.

با این حال، مسیر پیش‌رو هموار نیست. تجربه مناطق آزاد ایران نشان داده که بسیاری از وعده‌های سرمایه‌گذاری در مرحله اعلام باقی می‌مانند و به مرحله اجرایی نمی‌رسند. مشکلات زیرساختی، بوروکراسی پیچیده، و رقابت مناطق آزاد با یکدیگر برای جذب سرمایه محدود خارجی، از جمله موانع ساختاری است. علاوه بر این، سرمایه‌گذاران چینی معمولاً به دنبال مدل‌های مشارکتی هستند که در آن کنترل فناوری کلیدی در دست شرکت‌های چینی باقی بماند. این موضوع می‌تواند برای ایران که به دنبال انتقال واقعی فناوری است، چالش‌برانگیز باشد.

از منظر ژئوپلیتیک نیز این تحرکات قابل تأمل است. حضور پررنگ‌تر چین در شمال‌غرب ایران، در منطقه‌ای که مرزهای حساس با قفقاز دارد، می‌تواند معادلات قدرت در این بخش از اوراسیا را تحت تأثیر قرار دهد. جمهوری آذربایجان و ترکیه که خود روابط اقتصادی گسترده‌ای با چین دارند، احتمالاً این تحولات را با دقت دنبال خواهند کرد. در عین حال، برای تهران، جذب سرمایه چینی در شرایط تحریم‌های غربی، نه تنها یک ضرورت اقتصادی، بلکه بخشی از استراتژی متنوع‌سازی شرکای خارجی محسوب می‌شود.

نمایندگان هیئت چینی در این دیدار از زیرساخت‌های صنعتی و پتانسیل‌های ترانزیتی ارس ابراز خرسندی کردند و آمادگی خود را برای سرمایه‌گذاری اعلام نمودند. این اعلام آمادگی، هرچند هنوز به قرارداد مشخصی تبدیل نشده، نشان‌دهنده جدیت نسبی طرف چینی است. تجربه نشان داده که سرمایه‌گذاران چینی معمولاً پس از چند دور مذاکره و ارزیابی میدانی، تصمیم نهایی را می‌گیرند. بنابراین، دیدار اخیر را می‌توان مرحله‌ای از یک فرآیند طولانی‌تر دانست که نتیجه آن در ماه‌ها و سال‌های آینده مشخص خواهد شد.

ارس در این میان، بیش از یک منطقه آزاد معمولی ظاهر شده است. این منطقه حالا به نمادی از تلاش ایران برای بازتعریف نقش خود در زنجیره‌های ارزش جهانی از طریق شراکت با شرق تبدیل شده است. اینکه آیا این تلاش به ایجاد یک قطب واقعی خودروسازی در مرزهای شمالی منجر خواهد شد یا نه، به عوامل متعددی بستگی دارد: ثبات مقررات داخلی، عمق واقعی انتقال فناوری، و توانایی طرف ایرانی در مدیریت ریسک‌های ناشی از وابستگی بیشتر به چین.

در نهایت، این دیدار یادآور واقعیت بزرگ‌تری است: در جهانی که قدرت‌های بزرگ در حال بازآرایی زنجیره‌های تأمین خود هستند، مناطق مرزی و آزاد ایران با همه محدودیت‌ها و فرصت‌هایشان به میدان‌هایی برای آزمایش الگوهای جدید همکاری تبدیل شده‌اند. ارس، با رودخانه‌ای که از کنارش می‌گذرد و تاریخی طولانی از عبور کاروان‌ها و مرزنشینان، حالا میزبان گفت‌وگوهایی است که ممکن است مسیر صنعت خودرو ایران را در دهه‌های آینده تغییر دهد. ■

سلامت در ارس؛ فراتر از وعده همکاری

توسعه یک منطقه مرزی را نمی‌توان صرفاً با تعداد واحدهای صنعتی، حجم سرمایه‌گذاری یا آمار ورود گردشگران سنجید. کیفیت زندگی ساکنان و دسترسی آنان به خدمات درمانی نیز بخشی از زیرساخت توسعه است؛ معیاری که در جلفا، با توجه به موقعیت جغرافیایی و پراکندگی سکونتگاه‌ها، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند.

در همین چارچوب، نشست معاون فرهنگی، اجتماعی و گردشگری سازمان منطقه آزاد ارس با رئیس شبکه بهداشت و درمان شهرستان جلفا، بار دیگر موضوع توسعه زیرساخت‌های سلامت را به دستور کار همکاری‌های بین‌دستگاهی بازگرداند. در این نشست، معاون فرهنگی، اجتماعی و گردشگری سازمان با اشاره به رویکرد حمایتی مدیرعامل منطقه آزاد ارس، بر تداوم همکاری‌های مشترک و پیگیری نیازهای تجهیزاتی و زیرساختی مراکز درمانی تأکید کرد.

این تأکید در نگاه نخست ممکن است بخشی از تعاملات معمول میان دستگاه‌های اجرایی به نظر برسد، اما مسئله اصلی فراتر از برگزاری نشست و اعلام آمادگی برای همکاری است: آیا این تعاملات می‌توانند به بهبود ملموس دسترسی مردم به خدمات درمانی منجر شوند؟

پیش‌تر نیز سازمان منطقه آزاد ارس در همکاری با سپاه، دانشگاه علوم پزشکی، آموزش و پرورش و جمعیت هلال احمر، در برپایی بیمارستان سیار شهدای جلفا در منطقه سیه‌رود مشارکت داشت. ارائه خدمات تخصصی از جمله قلب، اطفال، زنان و دندان‌پزشکی در کنار خدمات تشخیصی، نمونه‌ای از ظرفیت همکاری میان نهادهای مختلف برای پاسخ‌گویی به نیازهای درمانی مناطق کم‌برخوردار بود.

با این حال، خدمات مقطعی، هرچند ضروری و اثرگذار، جایگزین زیرساخت درمانی پایدار نمی‌شوند. تأمین تجهیزات پزشکی، تقویت مراکز درمانی، دسترسی به نیروی متخصص و استمرار خدمات، مؤلفه‌هایی هستند که می‌توانند فاصله میان برخورداری اسمی از امکانات سلامت و دسترسی واقعی شهروندان به درمان را کاهش دهند.

برای منطقه آزاد ارس، سرمایه‌گذاری در سلامت صرفاً اقدامی در حوزه مسئولیت اجتماعی نیست؛ بخشی از الزامات توسعه متوازن و ماندگار منطقه است. صنعتی‌شدن، گسترش گردشگری و افزایش جمعیت شناور، بدون تقویت هم‌زمان خدمات عمومی، می‌تواند فشار مضاعفی بر زیرساخت‌های موجود وارد کند.

اکنون اهمیت این نشست در میزان تحقق تعهدات آن سنجیده خواهد شد؛ نه در تکرار وعده همکاری، بلکه در تجهیز مراکز درمانی و بهبود دسترسی مردم جلفا به خدماتی که باید در تمام طول سال در دسترس باشند. ■

منطقه آزاد انزلی؛ نبض تجارت

از تسهیل واردات تا توانمندسازی اقتصادی؛ انزلی به استقبال مدیریت حرفه‌ای بازار خودرو می‌رود

منطقه آزاد انزلی در مسیری قرار گرفته است که توسعه فعالیت‌های اقتصادی را نه فقط در ایجاد زیرساخت و فراهم کردن فرصت‌های تجاری، بلکه در ارتقای کیفیت خدمات، افزایش آگاهی فعالان اقتصادی و تسهیل فرآیندهای کسب‌وکار دنبال می‌کند. برگزاری دوره تخصصی آموزش مالیاتی ویژه واردکنندگان خودروهای دارای پلاک منطقه آزاد انزلی، یکی از جلوه‌های این رویکرد است؛ برنامه‌ای که نشان می‌دهد توسعه تجارت در این منطقه، به‌تدریج با توجه بیشتری به الزامات حرفه‌ای و مهارت‌های مورد نیاز فعالان بازار همراه شده است.

بازار خودرو در مناطق آزاد همواره یکی از حوزه‌های مورد توجه فعالان اقتصادی و مصرف‌کنندگان بوده است. تفاوت مقررات واردات، شرایط شماره‌گذاری و ظرفیت‌های تجاری این مناطق، فرصت‌هایی را برای شکل‌گیری فعالیت‌های اقتصادی متنوع فراهم کرده است. در چنین شرایطی، آشنایی با قوانین و مقررات مالیاتی به یکی از نیازهای جدی واردکنندگان و فعالان این حوزه تبدیل می‌شود؛ نیازی که پاسخ به آن می‌تواند به افزایش اطمینان اقتصادی، کاهش خطاهای اجرایی و بهبود کیفیت فعالیت‌های تجاری کمک کند.

بر همین اساس، سازمان منطقه آزاد انزلی با تدارک یک دوره آموزشی تخصصی و بهره‌گیری از ظرفیت کارشناسان حوزه مالیاتی، به دنبال فراهم کردن زمینه آشنایی بیشتر واردکنندگان خودرو با دستورالعمل‌ها، تکالیف قانونی و فرآیندهای مرتبط است. اهمیت این اقدام را باید در پیوند میان آموزش، تسهیل فعالیت اقتصادی و ارتقای سطح خدمات به فعالان بخش خصوصی جست‌وجو کرد.

● تجارت حرفه‌ای، نیازمند دانش تخصصی

در اقتصاد امروز، مزیت مناطق آزاد صرفاً به مشوق‌های تجاری و تفاوت‌های مقرراتی محدود نمی‌شود. سرعت دسترسی به اطلاعات، کیفیت خدمات اداری، شفافیت رویه‌ها و امکان دریافت مشاوره تخصصی، از جمله عواملی هستند که در انتخاب یک منطقه برای فعالیت اقتصادی نقش دارند.

واردکنندگان خودرو نیز برای استمرار فعالیت خود به شناخت دقیق مقررات نیاز دارند. آگاهی از تکالیف مالیاتی، نحوه تنظیم اسناد و الزامات قانونی، به آنها کمک می‌کند تصمیم‌های اقتصادی خود را با دقت بیشتری اتخاذ کنند و از بروز مشکلات احتمالی در فرآیند فعالیت تجاری جلوگیری شود.

در این میان، برگزاری دوره‌های آموزشی تخصصی می‌تواند فاصله میان مقررات و فعالان اقتصادی را کاهش دهد. زمانی که سازمان منطقه آزاد به جای اکتفا به اطلاع‌رسانی عمومی، زمینه گفت‌وگوی مستقیم میان کارشناسان و صاحبان کسب‌وکار را فراهم می‌کند، مسیر دسترسی به اطلاعات معتبر و کاربردی نیز هموارتر می‌شود.

این رویکرد به‌ویژه برای منطقه آزاد انزلی اهمیت دارد؛ منطقه‌ای که ظرفیت‌های بندری، تجاری و لجستیکی آن، زمینه فعالیت طیف متنوعی از کسب‌وکارها را فراهم کرده است و توسعه این ظرفیت‌ها به محیطی قابل پیش‌بینی و خدماتی متناسب با نیاز سرمایه‌گذاران احتیاج دارد.

● سرمایه‌گذاری روی سرمایه انسانی

یکی از شاخص‌های مهم پویایی اقتصادی، توجه به دانش و توانمندی افرادی است که در چرخه تجارت و تولید فعالیت می‌کنند. توسعه زیرساخت‌های فیزیکی بدون ارتقای دانش تخصصی فعالان اقتصادی نمی‌تواند به‌تنهایی زمینه‌ساز رشد پایدار باشد.

از این منظر، دوره آموزشی مالیاتی ویژه واردکنندگان خودرو را می‌توان بخشی از حرکت به سمت تقویت سرمایه انسانی و افزایش توان حرفه‌ای فعالان اقتصادی ارزیابی کرد. این برنامه با فراهم کردن امکان آشنایی مستقیم با کارشناسان مالیاتی، فرصتی برای طرح پرسش‌ها، رفع ابهامات و شناخت بهتر مسئولیت‌های قانونی ایجاد می‌کند.

چنین برنامه‌هایی علاوه بر اثرگذاری مستقیم بر گروه مخاطب، می‌توانند به شکل‌گیری فرهنگ تعامل سازنده میان بخش خصوصی و نهادهای اجرایی کمک کنند. فعال اقتصادی زمانی با اطمینان بیشتری در یک منطقه فعالیت می‌کند که احساس کند برای پاسخ‌گویی به نیازهای تخصصی او برنامه وجود دارد و مسیر ارتباط با کارشناسان و دستگاه‌های مسئول در دسترس است.

● از امتیاز منطقه آزاد تا کیفیت خدمات

رقابت میان مناطق آزاد در اقتصاد منطقه‌ای و بین‌المللی، به تدریج از رقابت بر سر مشوق‌ها به رقابت بر سر کیفیت حکمرانی اقتصادی نیز گسترش یافته است. در این چارچوب، منطقه‌ای موفق‌تر خواهد بود که بتواند علاوه بر فراهم کردن فرصت‌های تجاری، خدماتی منسجم و متناسب با نیاز فعالان اقتصادی ارائه دهد.

منطقه آزاد انزلی با برخورداری از موقعیت جغرافیایی ویژه در حاشیه دریای خزر و ظرفیت‌های بندری و ارتباطی، از قابلیت‌های مهمی برای توسعه تجارت برخوردار است. استفاده مؤثر از این مزیت‌ها مستلزم آن است که خدمات سازمانی نیز همگام با گسترش فعالیت‌های اقتصادی توسعه پیدا کند.

آموزش تخصصی، اطلاع‌رسانی دقیق مقررات، تسهیل ارتباط میان فعالان اقتصادی و کارشناسان و فراهم کردن دسترسی به اطلاعات قابل اتکا، از جمله اقداماتی هستند که می‌توانند فضای کسب‌وکار را برای بخش خصوصی کارآمدتر کنند.

البته اهمیت این اقدامات زمانی بیشتر خواهد شد که به برنامه‌هایی مستمر و قابل ارزیابی تبدیل شوند. استمرار دوره‌های آموزشی، توسعه خدمات مشاوره‌ای و پاسخ‌گویی منظم به مسائل فعالان اقتصادی می‌تواند آثار مثبت چنین برنامه‌هایی را در بلندمدت افزایش دهد.

● انزلی؛ حرکت در مسیر خدمات هوشمند اقتصادی

برگزاری دوره تخصصی مالیاتی برای واردکنندگان خودرو، در نگاه نخست ممکن است برنامه‌ای محدود به یک گروه مشخص از فعالان اقتصادی به نظر برسد؛ اما در سطحی گسترده‌تر، بیانگر توجه به یکی از الزامات توسعه تجارت در مناطق آزاد است: همراه کردن فرصت‌های اقتصادی با دانش، شفافیت و توانمندی اجرایی.

منطقه آزاد انزلی برای تقویت جایگاه خود در شبکه تجارت خزر، به مجموعه‌ای از اقدامات مکمل نیاز دارد؛ از توسعه زیرساخت‌های بندری و لجستیکی گرفته تا ارتقای خدمات اداری، تخصصی و مشاوره‌ای. در این میان، توجه به نیازهای واقعی واردکنندگان و سایر فعالان اقتصادی می‌تواند به بهبود فضای کسب‌وکار و افزایش اعتماد بخش خصوصی منجر شود.

آنچه این برنامه را قابل توجه می‌کند، توجه به جنبه‌ای از توسعه اقتصادی است که گاهی در سایه پروژه‌های عمرانی و سرمایه‌گذاری‌های بزرگ کمتر دیده می‌شود: توانمند کردن کسانی که موتور محرک فعالیت اقتصادی هستند.

مزیت یک منطقه آزاد تنها در امکانات و امتیازاتی که ارائه می‌کند خلاصه نمی‌شود؛ بلکه در کیفیت خدماتی نیز معنا پیدا می‌کند که به فعالان اقتصادی امکان می‌دهد با آگاهی، اطمینان و هزینه کمتر فعالیت کنند.

از این منظر، دوره آموزشی مالیاتی منطقه آزاد انزلی را می‌توان گامی در جهت تقویت زیرساخت نرم تجارت و حرکت به سوی محیطی حرفه‌ای‌تر برای کسب‌وکار دانست؛ مسیری که تداوم آن می‌تواند به افزایش کارآمدی خدمات، تقویت مشارکت بخش خصوصی و تثبیت جایگاه اقتصادی این منطقه در شمال کشور کمک کند. ■

کیش؛ آزمون شتاب گردشگری

توسعه گردشگری در کیش بیش از آنکه به تعریف پروژه‌های جدید وابسته باشد، به توان مدیریت در به سرانجام رساندن سرمایه‌گذاری‌های آغازشده بستگی دارد؛ مسئله‌ای که بازدید اخیر معاون اقتصادی و سرمایه‌گذاری سازمان منطقه آزاد کیش از شش پروژه گردشگری در حال ساخت بار دیگر آن را به کانون توجه بازگردانده است.

مسعود نیک‌افروز در این بازدید میدانی، روند پیشرفت عملیات ساختمانی و موانع اجرایی پروژه‌های آوینا، برج پولادین، بانی‌سازه فرداد، امیرکبیر ساحل، پرهام پرنیان و یک پروژه گردشگری دیگر را بررسی کرد. بر اساس گزارش سازمان منطقه آزاد کیش، بخشی از این طرح‌ها با پیشرفت اجرایی مطلوبی همراه نبوده‌اند و معاون اقتصادی سازمان بر اصلاح روند فعالیت‌ها، افزایش سرعت عملیات ساختمانی و رعایت کامل ضوابط و مقررات تأکید کرده است.

اهمیت این بازدید را باید فراتر از یک نظارت معمول اداری ارزیابی کرد. پروژه‌های گردشگری زمانی به دارایی اقتصادی جزیره تبدیل می‌شوند که از مرحله سرمایه‌گذاری و عملیات ساختمانی عبور کنند و به ظرفیت واقعی ارائه خدمات برسند. تا پیش از آن، سرمایه صرف‌شده نه اشتغال پایدار مورد انتظار را ایجاد می‌کند و نه می‌تواند سهم مؤثری در افزایش ظرفیت اقامتی، جذب گردشگر و رونق کسب‌وکارهای وابسته داشته باشد.

از این منظر، مسئله اصلی کیش صرفاً افزایش تعداد طرح‌های گردشگری نیست؛ بلکه ایجاد پیوند میان سرمایه‌گذاری، زمان‌بندی اجرا و بهره‌برداری اقتصادی است. طولانی شدن پروژه‌ها می‌تواند هزینه‌های سرمایه‌گذار را افزایش دهد، بازدهی سرمایه را به تأخیر بیندازد و حتی جذابیت سرمایه‌گذاری‌های بعدی را تحت تأثیر قرار دهد.

در این میان، رویکرد سازمان منطقه آزاد کیش برای بررسی مشکلات سرمایه‌گذاران و پیگیری موانع از طریق مراجع مرتبط، می‌تواند گامی در جهت بهبود فضای اجرای پروژه‌ها باشد. با این حال، تسریع عملیات نباید به معنای نادیده گرفتن استانداردهای فنی، ضوابط شهرسازی و الزامات زیست‌محیطی باشد؛ به‌ویژه در جزیره‌ای که مزیت اصلی گردشگری آن به کیفیت محیط طبیعی و ساحلی وابسته است.

اکنون معیار ارزیابی این رویکرد، نه تعداد بازدیدهای میدانی، بلکه میزان پیشرفت قابل سنجش پروژه‌ها و زمان ورود آن‌ها به چرخه بهره‌برداری خواهد بود. برای کیش، فاصله میان سرمایه‌گذاری و نتیجه اقتصادی همان نقطه‌ای است که مدیریت توسعه باید بر آن متمرکز شود. ■